

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง“บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการเกษตรในจังหวัดพะเยา” มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้โดยสามารถแยกเนื้อหาได้ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
 - 2.1.1 ความหมายและสาระสำคัญของบทบาท
 - 2.1.2 ทฤษฎีบทบาท-การได้รับ
 - 2.1.3 สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- 2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2.1 ความเป็นมาและความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2.2 โครงสร้างและการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 2.2.4 แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
- 2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

2.1.1 ความหมายและสาระสำคัญของบทบาท มีดังนี้

คำว่าบทบาท (role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่นบทบาทของพ่อแม่บทบาทของครูซึ่งสอดคล้องกับงามพิศ (2532: 101) ที่ให้ทัศนะว่าบทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆจะต้องปฏิบัติอย่างไรเป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นนอกจากนี้ชูดา (2528: 61) มีความเห็นว่าโดยทั่วไปบทบาทอาจพิจารณาได้ 2 ความหมายคือ

- 1) พิจารณาในด้าน โครงสร้างทางสังคมบทบาทหมายถึงตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น

2) พิจารณาในด้านการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบทบาทจึงหมายถึงผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำเกิดการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานภาพการปฏิสัมพันธ์นั้น นอกจากนี้สงวนศรี (2527: 23-24) กล่าวว่าถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบบทบาทอยู่ 5 ลักษณะ

คือ

- 1) บทบาทตามที่กำหนดหมายถึงบทบาทที่สังคมกลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆที่มีอยู่ในสังคมกลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ
- 2) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังหมายถึงบทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ
- 3) บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งหมายถึงรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่
- 4) บทบาทที่ปฏิบัติจริงหมายถึงพฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็นซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง
- 5) บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้หมายถึงรูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

ดังนี้

- 1) บทบาทหมายถึงปทัสถานความคาดหวังข้อห้ามความรับผิดชอบและอื่นๆที่มีลักษณะในทำนองเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุดแต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้หน้าที่อันควรกระทำ
- 2) บทบาทหมายถึงความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ
- 3) บทบาทหมายถึงการกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้ก็คือ บรูม (Broom) และ เซลซนิก (Selznick, 1977: 34-35 อ้างถึงในงามพิศ, 2532: 105) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

- 1) บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้
- 2) บทบาทที่ควรกระทำ (The Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้นๆซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทที่กำหนดไว้ไม่ตรงตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

- 3) บทบาทที่กระทำจริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อความคาดหวังตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ลินตัน (Linton, 1936: 113-115 อ้างถึงในงามพิศ 2532: 105) ได้ให้แนวความคิดในเรื่องสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) เขาเห็นว่าสถานภาพเป็นนามธรรมหมายถึงฐานะหรือตำแหน่งจะเป็นเครื่องกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้นๆว่าตำแหน่งนั้นจะมีภารกิจอย่างไรบ้างดังนั้นเมื่อมีตำแหน่งเกิดขึ้นสิ่งที่ควบคู่มากับตำแหน่งก็คือบทบาทของตำแหน่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้จนกล่าวได้ว่าไม่อาจจะมียบทบาทได้โดยปราศจากตำแหน่งหรือไม่อาจมีตำแหน่งได้โดยปราศจากบทบาทบทบาทและตำแหน่งควบคู่กันเสมอเปรียบเทียบเสมือนเหรียญถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญก็คือบทบาทนั่นเอง

เกรชและคณะ (Krech and Others, 1962: 28 อ้างถึงในงามพิศ 2532: 105) ได้กล่าวว่าบทบาทเป็นแบบแผนความต้องการเป้าประสงค์ความเชื่อทัศนคติค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆหรืออาจกล่าวสั้นๆว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

เบอร์โล (Berlo, 1966: 153) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะบทบาทไว้ดังนี้

- 1) บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือบทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง
- 2) บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นๆ
- 3) บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือบทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆควรกระทำอย่างไร

ลินเดอร์สมิตและคณะ (Lindersmith and Others, 1975: 400) อ้างถึงในงามพิศ (2532: 105) กล่าวว่าบทบาทของคนใดคนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

- 1) ต้องเป็นแบบหรือลักษณะเฉพาะของตนเอง
- 2) พฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นั้นจะต้องพอเหมาะพอดึงกับลักษณะเฉพาะของตน
- 3) ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่นๆจะเป็นตัวชี้แนวทางในการกระทำที่จะเกิดขึ้น
- 4) ในการแสดงบทบาทนั้นๆจะต้องมีการประเมินผลด้วยตัวเองและผู้อื่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในรูปแบบต่างๆที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าถ้าบทบาททั้งหลายมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ก็จะเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ราบรื่นแต่ถ้าบทบาทดังกล่าวไม่สอดคล้องกันเช่นบทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังบทบาทที่ผู้อื่น

คาดหวังไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่งๆ สถานการณ์เช่นนี้จะทำให้เกิดความขัดแย้งของบทบาท (role conflicts)

ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทมีดังนี้

- 1) ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่ระหว่างสมาชิกตามความถนัดและความสามารถ
- 2) ทำให้สมาชิกในสังคมรู้ถึงฐานะและความรับผิดชอบของตนเอง
- 3) ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบสมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ไม่ก้าวก่ายกัน
- 4) ทำให้สมาชิกแต่ละคนรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนตามสถานภาพและบทบาท

2.1.2 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ในการศึกษาครั้งนี้คงไม่สามารถละเอียดที่จะมีกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ได้การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ดั่งนั้นสมาชิกทุกคนในสังคมจึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไรเวลาไหนและที่ใดบุคคลควรจะแสดงบทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

ทฤษฎีบทบาทมีการมองใน 2 ลักษณะคือแนวโครงสร้างและแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมในลักษณะแนวโครงสร้างนิยมนั้นบทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์ไว้ในสังคมถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใดควรมีบทบาทอย่างไรเมื่อบุคคลเข้าดำรงในสถานภาพนั้นๆ ก็จะมีบทบาทตามที่สังคมคาดหวังไว้เช่นนั้นและบุคคลอื่นๆ ก็จะคาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยมบรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทพฤติกรรมนั้นๆ ส่วนการมองบทบาทในแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยมจะให้ความสำคัญกับกระบวนการซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจได้ว่าบุคคลอื่นให้ความหมายและคาดหวังกับตนเองอย่างไรในการที่จะมีบทบาทในสังคมอันจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกันนั้นๆ เองด้วย

1) ทฤษฎีบทบาท-การได้รับ (Role-Taking) จอร์จเฮร์เบิร์ตมีด (George Herbert Mead, 1863-1931) อ้างถึงในงามพิศ (2532: 108) ได้แบ่งตน (Self) ออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.1) ด้านสถาบันมีติประกอบด้วย

- สถาบันได้แก่หน่วยงานหรือองค์การซึ่งจะเป็นกรมกองโรงเรียนโรงพยาบาลบริษัทร้านค้าหรือโรงงานต่างๆ ที่มีวัฒนธรรมของหน่วยงานหรือองค์การนั้นครอบคลุมอยู่
- บทบาทตามหน้าที่สถาบันจะกำหนดบทบาทหน้าที่และตำแหน่งต่างๆ ให้บุคคลปฏิบัติมีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการและมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

- ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอกเป็นความคาดหวังที่สถาบันหรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายเช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพความคาดหวังมีค่านิยม (values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

1.2) ด้านบุคลามิติประกอบด้วย

- บุคลากรแต่ละคนซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้นๆเป็นบุคคลในระดับต่างๆ เช่นในโรงเรียนมีผู้บริหารโรงเรียนครูอาจารย์คณาธิการโรงเรียนมีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม
- บุคลิกภาพหมายถึงความรู้ความถนัดความสามารถเจตคติอารมณ์และแนวคิดซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่
- ความต้องการส่วนตัว (need-Dispositions) บุคคลที่มาทำงานสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไปบางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพบางคนทำงานเพราะความรักบางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียงความก้าวหน้าบางคนต้องการการยอมรับบางคนต้องการความมั่นคงปลอดภัยเป็นต้นนอกจากนั้นยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

ด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาทต่างๆเป็นสำคัญบทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัดเพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมาตรงกับความต้องการผลผลิตของสถาบันนั้นส่วนในด้านบุคลามิติประกอบด้วยตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้นซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกันในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไปทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่อิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมากถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดีการบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (social behavior or observed behavior)

2.1.3 สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

จากความหมายของบทบาทแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทจึงสรุปได้ว่าบทบาทหมายถึงพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติบทบาทและสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กันนั้นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นๆมีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไรส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตาม

หน้าที่สังคม ได้กำหนดไว้ในแต่ละสถานภาพการแสดงบทบาทจะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่งๆบุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทมากมาย

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.1 ความเป็นมาและความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบล (สถาบันพระปกเกล้า, 2553)

ในอดีต การจัดระเบียบบริหารระดับตำบลมี 3 รูปแบบ คือรูปแบบที่หนึ่ง คณะกรรมการตำบลและสภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 222/2499 โดยคณะกรรมการตำบลประกอบด้วย กำนันท้องที่ผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบล แพทย์ประจำตำบล ครูประชาบาลในตำบลนั้นคนหนึ่งราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิในตำบลนั้น ไม่น้อยกว่า 2 คนและให้มีข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลนั้นเข้าร่วมเป็น คณะกรรมการตำบลด้วยส่วนสภาตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาตำบลซึ่งมาจากราษฎรผู้มีคุณสมบัติ เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คนรูปแบบที่สององค์การบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 โดยองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สภาตำบลและคณะกรรมการตำบล ซึ่งสภาตำบลประกอบด้วย สมาชิกซึ่งราษฎรใน หมู่บ้านเลือกตั้งหมู่บ้านละ 1 คนกำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกคนในตำบลเป็นสมาชิกสภาตำบลโดย ตำแหน่งส่วนคณะกรรมการตำบล ประกอบด้วย กำนันตำบลท้องที่เป็นประธานผู้ใหญ่บ้านทุกคนใน ตำบล แพทย์ประจำตำบลและกรรมการอื่นซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากครูใหญ่โรงเรียนในตำบลหรือ ผู้ทรงคุณวุฒิอื่นจำนวน ไม่เกิน 5 คนรูปแบบที่สาม สภาตำบลตามคำสั่งกระทรวงมหาดไทยที่ 275/2509 เป็นการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการเรียกว่า “คณะกรรมการสภาตำบล” ซึ่ง ประกอบด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลเป็นกรรมการสภาตำบล โดยตำแหน่ง นอกจากนี้ ยังประกอบด้วยครูประชาบาลในตำบลนั้น 1 คน ซึ่งนายอำเภอคัดเลือกจาก ครูประชาบาลในตำบลเป็นกรรมการสภาตำบลและราษฎรผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละ 1 คนซึ่งราษฎรใน หมู่บ้านเลือกตั้งขึ้นเป็นกรรมการสภาตำบลโดยกำนันเป็นประธานกรรมการสภาตำบลโดยตำแหน่ง และมีรองประธานกรรมการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการสภาตำบลเลือกตั้งจากกรรมการ ด้วยกัน การบริหารงานของสภาตำบลนอกจากจะมีคณะกรรมการสภาตำบลดังกล่าวสภาตำบลยังมี เลขานุการสภาตำบลคนหนึ่งซึ่งคณะกรรมการสภาตำบลเลือกตั้งกันขึ้นมาหรือตั้งจากบุคคลภายนอก และมีที่ปรึกษาสภาตำบลซึ่งเป็นพัฒนากรตำบลนั้นอีกด้วย

การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นในสมัยนั้น ก็เพื่อให้การปกครองในระดับตำบลที่มีความเจริญและมีรายได้ระดับหนึ่งได้มีการปกครองตนเองตามหลักการปกครองท้องถิ่นต่อมาในปี

2515 องค์การบริหารส่วนตำบลได้ถูกยุบเลิกไป โดยประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ซึ่งประกาศคณะปฏิวัติดังกล่าวยังคงให้สภาตำบลมีอยู่ต่อไป

หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในปี พ.ศ. 2535 กระแสการปฏิรูปการเมืองได้ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมืองในหลายๆด้าน และด้านหนึ่งคือการเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจ ดังนั้น ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537ซึ่งประกาศใช้ในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2538 โดยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าวคือการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท สามารถจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงกลับมาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับตำบลอีกครั้งหนึ่ง

โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 กำหนดให้ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย สมาชิกสภาสองประเภท ประเภทแรกเป็นสมาชิกสภาโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านและแพทย์ประจำตำบล ประเภทที่สองเป็นสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ส่วนคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย กำนันเป็นประธาน โดยตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านอีกไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาที่มาจากการเลือกตั้งอีกไม่เกิน 4 คน รวมแล้วมีคณะกรรมการบริหารได้ไม่เกิน 7 คน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 ในหมวด 9 ว่าด้วยการปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 285 ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่นและคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นสมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น ในกลางปี พ.ศ. 2546 รัฐสภาได้มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยได้มีการยกเลิกชื่อเรียกคณะกรรมการบริหารและกรรมการบริหาร ให้ใช้ชื่อคณะผู้บริหาร และชื่อเรียกประธานกรรมการบริหาร เปลี่ยนเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลรองประธานกรรมการบริหารเปลี่ยนเป็น รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เปลี่ยนชื่อเรียกข้อบังคับตำบลเป็นข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล และยกเลิกไม่ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะผู้บริหาร

การปรับโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลครั้งสำคัญเกิดขึ้นอีกครั้งในช่วงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2546 หลังจากมีการแก้ไขเพิ่มพระราชบัญญัติสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและ องค์การบริหารส่วนตำบลไปเมื่อกลางปี พ.ศ. 2546 แต่เป็นการแก้ไขในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น ความจริงได้มีความพยายามในการเสนอให้มีการแก้ไขที่มาของฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วน ตำบลให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมาแล้วครั้งหนึ่ง โดยวุฒิสภาได้แก้ไขเพิ่มเติม สาระสำคัญในกฎหมายที่ผ่านการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรขึ้นมา ได้แก้ไขให้นายกองค์การ บริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน แต่เมื่อร่างกฎหมายกลับมาสภา ผู้แทนราษฎรปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยและได้มีการตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อ ปรับปรุงร่างกฎหมายดังกล่าว แต่เมื่อเสนอเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ปรากฏว่าสภาผู้แทนราษฎร ไม่เห็นชอบแต่ความเคลื่อนไหวจากหลายฝ่ายที่ต้องการให้มีการแก้ไขที่มาให้ผู้บริหารขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นยังไม่หยุดนิ่งสาเหตุที่สำคัญ ของการเคลื่อนไหวนี้เกิดจากการเปิดช่องไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ในมาตรา 285 ซึ่งกล่าวถึง องค์ประกอบ ที่มาของสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้กำหนดให้ฝ่าย บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีที่มาได้ 2 ทาง ทางแรกมาจากมติของสภาท้องถิ่นทางที่สอง มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นเมื่อกฎหมายรัฐธรรมนูญเปิดช่องก็มีความ เคลื่อนไหวให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงครั้งแรกเมื่อช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 โดย องค์การที่ออกมาเคลื่อนไหวในช่วงดังกล่าวคือสมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทยได้อ้างถึง ปัญหาของโครงสร้างเดิมที่เป็นอยู่ที่ฝ่ายบริหารมาจากมติของสภาท้องถิ่นนั้นเป็นโครงสร้างที่มีปัญหา เนื่องจาก

- 1) โครงสร้างที่นายกเทศมนตรีมาจากมติของสภาเทศบาลทำให้นายกเทศมนตรีต้องพึ่งพา หรือต้องการเสียงสนับสนุนข้างมากจากสภาเทศบาลฉะนั้นหากนายกเทศมนตรีไม่ สามารถควบคุมเสียงข้างมากในสภาเทศบาลได้เป็นการเปิดช่องฝ่ายสภาเทศบาล โคน นายกเทศมนตรีออกจากตำแหน่งได้ ส่งผลให้ในสมัยหนึ่งๆ มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร ท้องถิ่นบ่อยครั้ง
- 2) การเปลี่ยนแปลงนายกเทศมนตรีบ่อยครั้งก่อให้เกิดผลเสียต่อการบริหารงานในเทศบาล เพราะจะทำให้นโยบายขาดความต่อเนื่อง ยากที่จะผลักดันนโยบายต่างๆเป็นรูปธรรมได้ และทำยที่สุดผลเสียหรือความเสียหายตกแก่ประชาชนในท้องถิ่น
- 3) โครงสร้างที่นายกเทศมนตรีมาจากมติของสภาเทศบาลเป็น โครงสร้างที่นายกเทศมนตรี ต้องเอาใจสมาชิกสภาโดยให้ผลประโยชน์ต่างตอบแทนระหว่างกันในรูปแบบต่างๆ เพื่อ

รักษาเสียงข้างมากเอาไว้ทำให้นายกเทศมนตรีต้องคอยเอาใจสมาชิกสภาเทศบาลมากกว่าเอาใจประชาชน

ปัญหาโครงสร้างของเทศบาลที่ฝ่ายบริหารมาจากมติของสภานั้นเป็นโครงสร้างที่ฝ่ายบริหารไม่เข้มแข็งปัญหาเหล่านี้เป็นที่มาของการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงที่มาของฝ่ายบริหารในเทศบาลและการเรียกร้องดังกล่าวมาประสบความสำเร็จในปี พ.ศ.2543 เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาผ่านกฎหมายที่กำหนดให้นายกเทศมนตรีมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนแต่กฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้ทุกเทศบาลมีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีเพียงเทศบาลนครและเทศบาลเมืองเท่านั้นสามารถเลือกตั้งนายกเทศมนตรีทางตรงส่วนเทศบาลตำบลต้องรอไปในปี พ.ศ. 2550 จึงจะสามารถทำประชามติสอบถามประชาชนในเขตเทศบาลได้ว่าต้องการใช้ที่มาของนายกเทศมนตรีรูปแบบใด

ความสำเร็จของฝ่ายเทศบาลเป็นการทำให้เกิดการเคลื่อนไหวในฝ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลในการเรียกร้องให้มีการแก้ไขกฎหมายเปลี่ยนแปลงที่มาของฝ่ายบริหารให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และในที่สุดปลายปี พ.ศ. 2546 ก็มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์การปกครองท้องถิ่นของไทยเมื่อรัฐสภาได้พิจารณาผ่านกฎหมายท้องถิ่นแก้ไขเพิ่มเติม 3 ฉบับ ได้แก่พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546 โดยเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือการกำหนดให้ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น

ความสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อชุมชน

- 1) เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาตำบล ให้เจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- 2) เป็นหน่วยประสานทรัพยากรระหว่าง องค์การบริหารส่วนตำบลกับท้องถิ่นอื่นๆ รวมทั้งหน่วยราชการ และหน่วยเอกชนอื่นๆ
- 3) เป็นเวทีประชาธิปไตยของประชาชนในการเลือกสมาชิกสภาท้องถิ่น
- 4) เป็นการส่งเสริมและพัฒนาคนในท้องถิ่น ให้ทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นในท้องถิ่นส่งเสริมสิทธิและหน้าที่ของประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

ประเภทขององค์การบริหารส่วนตำบล

ปัจจุบันมีการแก้ไขประเภทขององค์การบริหารส่วนตำบล แบ่งเป็น 3 ขนาด คือ

- 1) องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดใหญ่

2) องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดกลาง

3) องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก

แต่เดิมนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลแบ่งออกตามลำดับได้เป็น 5 ประเภทและมีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ ประจำปี 2543 ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 1 จำนวน องค์การบริหารส่วนตำบล 74 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 2 จำนวน องค์การบริหารส่วนตำบล 78 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 3 จำนวน องค์การบริหารส่วนตำบล 205 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 4 จำนวน องค์การบริหารส่วนตำบล 844 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 5 จำนวน องค์การบริหารส่วนตำบล 5,196 แห่ง

องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 6 จัดตั้งใหม่ (14 ธันวาคม 2542) จำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล 349 แห่งรวมองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศทั้งสิ้นจำนวน 6,746 แห่ง

2.2.2 โครงสร้างและการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2554)

องค์การบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างคล้ายกับเทศบาลที่มีทั้งฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร องค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ

1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1) การดำเนินงานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1.1) สมาชิก

สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งได้รับเลือกตั้งจากรายกรในแต่ ละหมู่บ้านในตำบลนั้นหมู่บ้านละสองคน ในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียงหนึ่ง หมู่บ้าน ให้เลือกตั้งสมาชิกจากรายกรในหมู่บ้านนั้นจำนวนหกคน และในกรณีที่เขตองค์การบริหาร ส่วนตำบลใดมีเพียงสองหมู่บ้านให้เลือกตั้งสมาชิกจากรายกรหมู่บ้านละสามคน

2.2) ประธานสภาและรองประธานสภา

2.2.1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีประธานสภาและรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่งเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลให้ นายอำเภอแต่งตั้ง ประธาน และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมติของสภา องค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.2) ประธานสภาและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสองปีนับแต่วันที่ได้รับเลือกเป็นประธานหรือรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.3) อำนาจหน้าที่ของสภา

2.3.1) ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.3.2) พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบังคับตำบลร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

2.3.3) ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารให้ เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ

2) คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

2.1) องค์ประกอบ

คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยประธานกรรมการบริหารหนึ่งคน และกรรมการบริหารจำนวนสองคน ซึ่งได้รับเลือกตั้งจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอให้นายอำเภอแต่งตั้งให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการและคณะกรรมการบริหาร

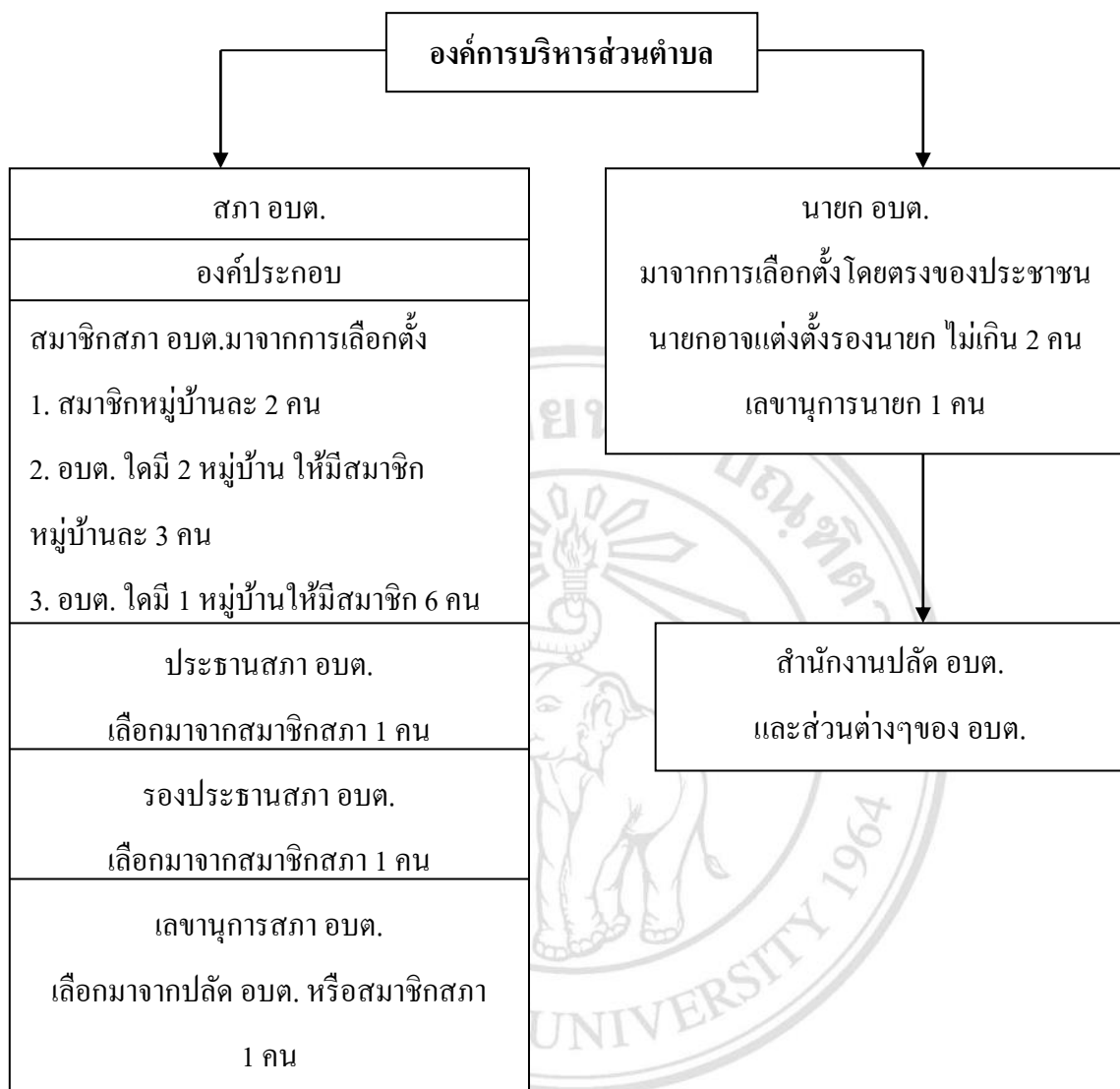
2.2) อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

2.2.1) การบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและแผนพัฒนาตำบลและต้องรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.2) จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่าย ประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

2.2.3) รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

2.2.4) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบลตาม พ.ร.บ. สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2546

2.2.3 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

1) หน้าที่ที่ต้องทำในเขตตำบลของตน ดังนี้

จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

- 1.1) รักษาความสะอาดของถนนทางน้ำ ทางเดินสาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอย
- 1.2) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 1.3) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 1.4) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
- 1.5) ส่งเสริมพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 1.6) คุ้มครอง ดูแล บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 1.7) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 1.8) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ราชการมอบหมาย โดยจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้ตามสมควร

2) หน้าที่ที่อาจทำในเขตตำบลของตน ดังนี้

- 2.1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2.2) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 2.3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 2.4) ให้มีและบำรุงรักษาสถานที่ประชุมการกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ
- 2.5) ให้มีการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์
- 2.6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 2.7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของเกษตรกร
- 2.8) คุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพย์สินของที่เป็นสาธารณะสมบัติของแผ่นดิน
- 2.9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล
- 2.10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 2.11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์ หรือธุรกิจการค้า
- 2.12) การท่องเที่ยว
- 2.13) การผังเมือง

2.2.4 แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร: 2542 อ้างถึงในพจนานุกรม 2551: 20) ได้กล่าวว่า แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลคือแนวทางและแผนงานโครงการในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรระดับตำบล ซึ่งได้มาจากการดำเนินงานร่วมกันของเกษตรกร เจ้าหน้าที่ และองค์กรที่เกี่ยวข้องภายในตำบล ในการประมวล วิเคราะห์ และสังเคราะห์แผนชุมชนที่แต่ละชุมชนได้จัดทำขึ้นมาจนได้เป็นวิสัยทัศน์และภาพฝัน หรือแนวทางร่วมกันในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาอาชีพและทรัพยากรการเกษตรในตำบล

1) ความสำคัญของแผน

- 1.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา, การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล
- 1.2 ส่งเสริม บำรุงรักษา คุ้มครองสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 1.3 เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน
- 1.4 เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 1.5 ในระยะยาวทำให้ชุมชนสามารถระดมทุนและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชนต่อไป

2) กระบวนการจัดทำแผน

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรของตำบล ด้วยการจัดเวทีชุมชนหรือเสวนาในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ภายใต้หลักการที่ชุมชนมีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจในการกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเองภายใต้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน โดยดำเนินการดังนี้

- 2.1 สร้างจิตสำนึก ในการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเองและกระตุ้นให้มีแรงบันดาลใจที่แก้ไขปัญหาพร้อมใจ
- 2.2 ศึกษาศึกษาภาพและข้อมูลชุมชน รวบรวมข้อมูล/บททวนอดีต คัดเลือกแกนนำชุมชนด้านต่างๆ
- 2.3 ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนให้ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ ด้านการเกษตร ด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.4 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาในตำบล
- 2.5 เสนอแนวทางการพัฒนาและกำหนดวิสัยทัศน์
- 2.6 ยกร่างจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร
- 2.7 ประมวลผลเป็นแผนพัฒนาในระดับตำบลหรือประชาพิจารณ์แผนและจัดทำรูปเล่ม

3) บทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร

3.1 ภาครัฐบาล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ควบคุม ดูแล และกำกับให้การจัดทำแผนพัฒนาเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนพัฒนาตำบล โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ประสานระดับตำบล และเป็นวิทยากรกระบวนการ

3.2 ภาคประชาชนและชุมชน

3.2.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีหน้าที่รวบรวมข้อมูลศักยภาพชุมชนให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ เกษตร ธุรกิจ ชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ - สิ่งแวดล้อม เพื่อดำเนินการจัดเวทีชุมชน

3.2.2 ผู้นำชุมชน/อาสาสมัคร มีหน้าที่สำรวจข้อมูลศักยภาพของท้องถิ่น ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น

3.3 ภาคองค์กรเอกชนในท้องถิ่น มีบทบาทในการค้นหาศักยภาพในท้องถิ่นและสนับสนุนการจัดทำแผนความต้องการของชุมชน

3.4 ภาคธุรกิจ มีบทบาทในการค้นหาศักยภาพชุมชน ในการสร้างผลิตภัณฑ์หลักของชุมชน และสนับสนุนการจัดทำแผนเศรษฐกิจระดับชุมชน รวมทั้งส่งเสริมเชื่อมโยงอย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกันสู่ตลาดอย่างเป็นระบบ

4) แผนพัฒนาสามปี

แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงานโครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี ซึ่งมีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

แผนพัฒนาสามปีเป็นการแปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหลักคิดที่ว่า ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาหนึ่งๆ จะมีแนวทางการพัฒนาได้มากกว่าหนึ่งแนวทาง และภายใต้แนวทางการพัฒนาหนึ่งๆ จะมีโครงการหรือกิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งโครงการ กิจกรรมที่จะต้องนำมาดำเนินการเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งจะมีผลต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน และวิสัยทัศน์ในที่สุด

นอกจากนั้น แผนพัฒนาสามปีเป็นแผนที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับงบประมาณรายจ่ายประจำปี กล่าวคือ องค์การบริหารส่วนตำบลใช้การวางแผนพัฒนาเป็นเครื่องมือในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยนำโครงการหรือกิจกรรมจากแผนพัฒนาสามปีในปีที่จะจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีไปจัดทำงบประมาณ เพื่อให้กระบวนการจัดทำงบประมาณเป็นไปด้วยความรอบคอบ และผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

แผนพัฒนาสามปีมีลักษณะกว้างๆ ดังต่อไปนี้

- 4.1) เป็นเอกสารที่แสดงความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา
- 4.2) เป็นเอกสารที่แสดงแนวทางการพัฒนาและวัตถุประสงค์ของแนวทางการพัฒนาที่ชัดเจน และมีลักษณะเฉพาะเจาะจงที่ดำเนินการ
- 4.3) เป็นเอกสารที่แสดง โครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาที่จะดำเนินการเป็นห้วงระยะเวลา สามปี
- 4.4) เป็นเอกสารที่จะแสดงความเชื่อมโยงระหว่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา กับงบประมาณ รายจ่ายประจำปี

2.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการเกษตร มีผล ต่องานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

ระดม (2541) ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นในจังหวัดน่านพบว่าผู้บริหารมีบทบาทในการบริหารจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการ บริหารจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นค่อนข้างน้อยแต่มีบางองค์การบริหารส่วน ตำบลโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลไหล่น่านมีโครงการจัดการทรัพยากรที่ประสบความสำเร็จ ในระดับหนึ่งเช่น โครงการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ โครงการจัดตั้งป่าชุมชน โครงการเยาวชนอนุรักษ์ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นต้นซึ่งโครงการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาคมตำบล กลุ่มองค์กรเอกชนที่มีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นปัญหาการขาดแคลนงบประมาณวัสดุอุปกรณ์ที่มาสนับสนุน โครงการต่างๆขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น

พวงทอง (2545) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่พบว่าประชาชนยังไม่ค่อยจะให้ความสนใจ ในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควรเช่นในเรื่องการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหา ความต้องการของท้องถิ่นและการเข้าร่วมตรวจสอบความโปร่งใสในการบริหารงานขององค์การ บริหารส่วนตำบลซึ่งอาจส่งผลให้การแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่น

วรกานต์ (2547) ได้ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลใน เขตอำเภออมก๋อยจังหวัดเชียงใหม่พบว่าด้านภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกับประชาชนซึ่งเป็น ชาวเขาส่วนใหญ่ยังเป็นปัญหาอยู่ในระดับมากปัญหาในประการที่สองได้แก่ปัญหาด้านบุคลากรใน การบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งในกรณีนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับปานกลางปัญหาที่

รองลงมาเป็นลำดับที่ 3 เป็นปัญหาด้านการคมนาคมระหว่างหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลในกรณีนี้อยู่ในระดับปานกลางและปัญหาในระดับสุดท้ายได้แก่ปัญหาด้านงบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลที่แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่พบว่ามีปัญหาค่อนข้างมากซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จรรยา (2548) ศึกษาบทบาทของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอแม่วางจังหวัดเชียงใหม่พบว่านายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้ที่มีภาวะการณ์เป็นผู้นำสูงในด้านการพัฒนาพื้นที่การกำหนดนโยบายและการแก้ไขปัญหา แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคคือขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของตนเองปัญหาด้านผลประโยชน์ทับซ้อนและปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล

สัน สนิย์ (2548) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรของท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า อบต.ส่วนใหญ่มีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตรในด้านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและการปลูกจิตสำนึก (ร้อยละ 95.9) การจัดการและรักษาคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร (ร้อยละ 94.8) การจัดการและควบคุมมลพิษ การประสานงานและวางนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 86.6) และยังพบว่าอบต. ส่วนใหญ่มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล ประชาชนในท้องถิ่นให้ความร่วมมือกับอบต. น้อย คณะผู้บริหารของอบต. ขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ และไม่มีบุคลากรรับผิดชอบในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางการเกษตร โดยเฉพาะข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้ คือ ควรมีหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้และการฝึกอบรม รวมทั้งจัดสรรงบประมาณที่เหมาะสมให้กับอบต.

นภาพร (2549) ได้ศึกษาบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสนับสนุนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดลำพูนพบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทในการสนับสนุน โครงการ/กิจกรรมด้านการเกษตร 5 อันดับแรกได้แก่ 1) การทำปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยหมัก 2) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช 3) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์ 4) โครงการอบรมเรื่องลำไย 5) โครงการอบรมฝึกปลอดภัยสารพิษส่วนการสนับสนุนปัจจัยต่างๆพบว่า 5 อันดับแรกคือ 1) งบประมาณ 2) อุปกรณ์ด้านการเกษตร 3) วัสดุในสำนักงาน 4) สถานที่ทำงานในพื้นที่อบต. และ 5) จัดบุคลากรช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดอบรมทั้งนี้อบต. ส่วนใหญ่ไม่มีการติดตามผลระหว่างดำเนิน โครงการแต่จะรอดูผลเมื่อเสร็จสิ้นมีเพียงบางอบต. ที่ให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลจัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอ

พงษ์ธร (2551) ได้ศึกษาบทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการเกษตรในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า บทบาทของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการวาง

แผนการพัฒนากษेत्र บทบาทในการนำแผนพัฒนากษेत्रไปใช้ในการดำเนินงาน และ บทบาทในการประเมินผลพัฒนากษेत्रอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.14, 2.23 และ 2.17 ตามลำดับ และผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า การได้รับการติดต่อและแนะนำเกี่ยวกับกษेत्रจาก เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกษेत्र รายได้จากอาชีพหลัก และการรับรู้ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับกษेत्रมีความสัมพันธ์กับบทบาทของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลต่อ การพัฒนากษेत्रกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนในด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดงบประมาณในการพัฒนาและสนับสนุนการกษेत्र และกษेत्रกรส่วนใหญ่ในตำบลมีความยากจน มีปัญหาหนี้สิน ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ด้าน การจัดการทางด้านการกษेत्रอย่างแท้จริง รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญ ทางด้านการกษेत्र และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบางรายขาดความรู้ทางด้านการกษेत्र ด้านข้อเสนอแนะ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนา ด้านการกษेत्रให้มากขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved